

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ

Соціальна мережа як феномен інформаційних технологій в ході свого існування та розвитку поставила досить важливе та логічне завдання перед суспільством – забезпечити дієвий захист персональних даних її користувачів.

Право на захист персональних даних особи є похідним від права недопущення втручання в особисте життя та права на заборону збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу, що закріплені у статті 32 Конституції України [1].

Право на захист персональних даних особи є необхідним елементом людського життя у інформаційному суспільстві, воно є фундаментальним правом людини, і у разі його порушення під загрозою перебувають безпека особи, її честь, гідність тощо.

Захист фізичних осіб під час обробки персональних даних за законодавством ЄС є фундаментальним правом. Зокрема, статтею 8 (1) Хартії фундаментальних прав Європейського Союзу встановлено, що кожна особа має право на захист своїх персональних даних [2].

Особливо гостро проблема захисту персональних даних у соціальній мережі постала на початку 2018 року. Компанія Facebook була знову викрита у витоці персональних даних у 2016-2017 роках. Це був найбільший за всю історію людства витік – було вилучено персональні дані 50 мільйонів користувачів соцмережі через сторонню програму опитування користувачів.

Вважається, що це результат протиправної діяльності приватної компанії Cambridge Analytica, яка займається аналізом даних соціальних мереж для розробки ефективної стратегії в ході виборчих кампаній в Інтернеті (політичний консалтинг). Вказана компанія збирала персональні дані користувачів Facebook для здійснення маніпуляцій суспільною думкою. Cambridge Analytica створила алгоритм на основі отриманих персональних даних, за допомогою якого здійснювала адресну рекламну розсилку [3].

В результаті чого висувається теза, що діяльність компанії Cambridge Analytica суттєво вплинула на результати президентських виборів 2017 року у США та на результати референдуму 2016 року у Великій Британії щодо виходу з Європейського Союзу [4].

З цього можемо зробити маленький висновок, що захист персональних даних у соціальній мережі потрібен не тільки для конкретного користувача, а й

для всього суспільства загалом, оскільки наслідки витоку персональних даних можуть бути невідворотними.

В Україні основним нормативно-правовим актом, який регулює відносини, що виникають у зв'язку із захистом персональних даних у соціальній мережі, є Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року. Закон врегульовує правові відносини щодо захисту та обробки персональних даних, він також спрямований на захист фундаментальних прав і свобод людини і громадянина, включно з правом на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних [5].

Поряд з цим варто зазначити, що 25 травня 2018 року набрав чинності Загальний регламент про захист даних Європейського Союзу (EU General Data Protection Regulation) від 27.04.2016 (далі – Правила GDPR) [6], який почав регулювати відносини щодо захисту персональних даних не тільки в ЄС, а частково і в Україні.

Хоча Україна на даний момент не входить до списку членів ЄС, однак через закріпленій статтею 3 Правил GDPR принцип екстериторіальності, Правила GDPR застосовуються у випадках коли:

1. Контролер або оператор персональних даних знаходяться на території Європейського Союзу, незалежно від місця обробки персональних даних.

2. Контролер або оператор персональних даних перебувають за межами території ЄС, а власники персональних даних (суб'єкти даних) перебувають на території ЄС: (а) при оплатному чи безоплатному постачанні товарів чи наданні послуг таким особам у межах ЄС або (б) при моніторингу поведінки власників персональних даних у межах ЄС.

3. Контролер або оператор персональних даних знаходяться за межами ЄС, але в місці, де застосовується законодавство держави-члена в силу публічного міжнародного права [7].

Крім цього, відповідно до Угоди про Асоціацію від 27 червня 2014 року Україна має узгодити внутрішнє законодавство згідно з Правилами GDPR [8].

У зв'язку з цим українські фізичні та юридичні особи можуть за певних обставин підпадати під дію Правил GDPR. Наприклад, ІТ-компанія, що розробила певну соціальну мережу, у випадку наявності користувача, що знаходиться на території ЄС, зобов'язана обробляти його персональні дані відповідно до Правил GDPR. Також під дію цього документу підпадатиме фізична особа, що знаходиться в Україні, але користується соціальною мережею, яку обслуговує ІТ-компанія, що перебуває у ЄС.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – ст. 141.
2. Хартія основних прав Європейського Союзу. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524
4. Ковальчук О. Я. Технології Big Data в інноваційному маркетингу / Ольга Ярославівна Ковальчук, Тарас Юрійович Гайда, Сергій Ярославович Жонца // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 1. – С. 36-52.
5. David D. Kirkpatrick Using Digital Firm, Brexit Campaigners Skirted Spending Laws, Ex-Employee Says // The New York Times. – Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2018/03/24/world/europe/uk-brexit-vote-leave-shahmir-sanni.html>.
6. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.10 р. № 2297-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
7. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). – Режим доступу : <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5419-2016-INIT/en/pdf>.
8. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) / Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України : Офіційний переклад Регламенту Європейського Союзу 2016/679 від 27 квітня 2016 року. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/es-2016679.pdf>.
9. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами сторони від 27.06.2018. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
10. IT-право – це просто: посібник / авт. кол. ; за ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2017. – 106 с.